

İklim Krizine Türk Medyası Çerçevesinden Bakmak

Considering the Climate Crisis from the Turkish Media Framework

SEÇİL ÖZAY*

SÜHEYL NİL MUSTAFA**

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara University, Faculty of Communication, Department of Journalism, Göztepe Yerleşkesi, 34722 Kadıköy, İstanbul, Türkiye, E-mail: sozay@marmara.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0695-8258>

** Dr. Öğr. Üyesi, Marmara University, Faculty of Communication, Department of Journalism, Göztepe Yerleşkesi, 34722 Kadıköy, İstanbul, Türkiye, E-mail: suheyla.mustafa@marmara.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8588-3505>

Öz: Bu çalışmanın odağında bulunan iklim değişikliği gibi etkilerinin küresel olarak hissedildiği ve her bireyin önerilen tedbirlere uyması gereken durumlarda yayınlanan haberler önem taşımaktadır. Doğru kaynaklarla alanda uzmanlaşmış gazeteciler tarafından kurgulanan haberler dünyanın geleceğini belirleyecek bu önemli konuda toplumun da sorumluluk geliştirmesine katkı sağlayacaktır. İklim krizi haberlerinin sorunlar, çözümler ve sorumluluk düzeyleri açısından nasıl çerçvelendiği, bireysel ve toplumsal tepkilerin belirlenmesi ve bu anlamda toplumsal sorumluluk ve eylemin gerçekleşmesi için büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Türkiye’de iklim krizi haberciliğinin içeriği ve taşıdığı mesajlar bakımından anlamak amaçlanmıştır. Bu amaçla bilim haberciliğinin bir alt dalı olan iklim haberlerinde mesajların nasıl kurulduğu sorgulanmıştır. Araştırmada, Türkiye’de genel kitleye yönelik yaygın yayın yapan kitle iletişim araçlarına odaklanılarak bu araçların çevrimiçi haber sitelerinde iklim krizi üzerine yer alan haberler haber çerçeveleme teorisi merkezinde analiz edilecektir. Çevrimiçi haberlerin etkileşime açık olması ve geniş kitlenin kolayca ulaşabilmesi olanağı dolayısıyla incelenecek haber örnekleri çevrimiçi haber sitelerinde yapılan tarama ile belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çerçeveleme teorisi, İklim krizi, Haber, Haber çerçeveleme, İklim haberleri

Abstract: Especially in situations such as climate change, where its effects are felt globally and each individual must comply with the recommended measures, the news broadcast is of importance. The news based on the right sources and edited by expert journalists will contribute to the development of responsibility in this vital issue that will determine the future of the world. The framing of climate crisis news in terms of problems, solutions and levels of responsibility is of great importance both for the determination of individual and social reactions and for the realization of social responsibility and action. The research focuses on mass media, which widely broadcast for the general audience in Turkey, and the news on the climate crisis in the online news sites will be analyzed in the context of news framing theory. Due to the fact that the online news is open to interaction and can be easily accessed by a wide range of audience, the news samples to be analyzed were determined by scanning online news sites.

Keywords: Framing theory, the Climate crisis, News, News framing, Climate crisis news

Gönderim 15 Nisan 2022
Düzeltilmiş Gönderim 2 Haziran 2022
Kabul 8 Haziran 2022

Received 15 April 2022
Received in revised form 2 June 2022
Accepted 8 June 2022

Giriş

Dünyada aşırı hava olayları ve çevre felaketlerinin artmasına paralel olarak iklim krizi üzerine yürütülen çalışmalar ve tartışmalar da gün geçtikçe daha görünür olmaktadır. Yine medyanın iklim krizini gösterme biçimi üzerine yapılan çalışmalar da artmaktadır. Bu çalışmalarda, ağırlıklı olarak ana akım ve geleneksel medyanın, iklim krizi konusunu açıklamakta yetersiz kaldığı sonucuna varıldığı gözlenmektedir.¹ İklim krizinin kapsamının toplumların günlük yaşamları üzerindeki etkileri göz önüne alındığında bu konuda doğru bilgilendirmenin rolü anlaşılmaktadır.

Öte yandan iklim krizi olarak adlandırılan aşırı hava olayları, çevre felaketleri gibi gelişmelerle ilgili bu durumdan doğrudan etkilenen insanların bilgilendirilmesinde haber medyası önemli bir araçtır. İklim krizi ile yaşanan gelişmelerin etkileri uzun sürede ortaya çıkabilmekte ve çok daha yaygın olabilmektedir; ayrıca bu konuda çok boyutlu etkilerden söz etmek gerekmektedir.

Dünyada doğanın korunmasına yönelik girişimler 1970’lerde başlamıştır. Çevrenin korunması konusunda dünya çapında farkındalık yaratılması ve eylemde bulunulması amacıyla İsveç’in Stockholm kentinde 1972’de düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı’nda alınan karar ile her yıl 5 Haziran Dünya Çevre Günü olarak kutlanmaktadır. İklim krizi konusu Türkiye açısından değerlendirildiğinde sistematik bütüncül bir eylem planının bulunmadığı görülebilmektedir. Buna karşın Osmanlı döneminden itibaren çevrenin korunmasına yönelik yasal düzenlemelere rastlanmaktadır. Bu tür düzenlemelerin kitleler tarafından anlaşılması ve sürdürülebilir tedbirler haline gelmesinde ise haber medyası önemli bir rol üstlenebilir.

Bu sebeple bu çalışmada Türkiye’de iklim krizi ile ilgili haberlerin hangi çerçeveler ile sunulduğu sorusuna odaklanılmıştır. Yakın dönemin dünyayı etkileyen en önemli sorunu olan iklim olaylarındaki düzensizliklerin etki ve boyutlarının nasıl yansıtıldığı sorusunun üzerine düşünülmesi sorumluluğun sadece kamu otoritelerine bırakılmayacağı böylesi bir sorunu toplumun nasıl algıladığını ortaya koyacak ip uçları vermesi açısından önemlidir.

Bu çalışma için Türkiye’de kitle medyasında üretilen haberler, çerçeveleme yaklaşımı açısından incelenecektir. Türkiye’de tematik haber yayıncılığı yapan NTV ile internet yayıncılığının kitle medyasındaki öncülerinden Milliyet gazetesinin internet sitelerinin eş zamanlı iklim konusunda yayınladıkları haberleri taranarak elde edilen veriler çerçeveleme yaklaşımı ile analiz edilecektir. Çerçeveler ilk çalışmalarda kişilerin yaşamları boyunca bilinçli ya da bilinçsizce oluşturduğu kanaatler edindikleri yeni bilgilere yaklaşımlarını ifade eden bir kavram olarak ele alınmıştır. Kişilerin, oluşturdukları bu düşünce kalıpları karar alma süreçlerini etkilemektedir. Gazeteciler de içinde yaşadıkları toplumun düşünce kalıplarının farkında olarak hazırladıkları haberleri bu bağlamda çerçeveler ile kurgulayarak kişilerin konuları algılama biçimlerini etkileyebilmektedir. İklim değişikliği açısından haberde kurulacak çerçeveler kişilerin bu konuda olumlu tutum geliştirmelerine de katkı sunacaktır.

¹ James Painter ve Susan Joy Hassol, “Reporting Extreme Weather Events”, *Research Handbook on Communicating Climate Change*, der., David C. Holmes ve Lucy M. Richardson, Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020.

Çalışmada Türkiye’de kitle medyasının iklim krizi haberlerini nasıl aktardığının anlaşılması amaç olarak belirlenmiştir. Bu amaçla, 14 Mart-14 Nisan 2022 tarihleri arasında arşiv çalışması ile elde edilen haberlerden oluşan veriler haber çerçeveleme kategorisi olarak “çatışma” (conflict), “insan ilgisi” (human interest), “sorumluluk yükleme” (attribution of responsibility), “ahlak” (morality) ve ekonomik sonuçlar” (economic consequences) çerçevelerinde incelenecektir. Haberlerin ilgili kategorilere göre değerlendirilebilmesi için Semetko, Valkenburg ve De Vreese’in “Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News” adlı makalelerinde geliştirdiği ölçekte yer alan sorular çerçevelerin belirlenmesinde kullanılacaktır. Bahsi geçen ölçekte sorumluluk, insan ilgisi, çatışma çerçevelerini belirlemek için her çerçevede dört soru oluşturulmuş; ahlak ve ekonomik sonuçlar çerçeveleri ise haberlerde aranacak üçer soru ile belirlenecektir.

Haber üretimi açısından, gazetecilerin belirli bir konuyu nasıl çerçevelediğini etkileyebilecek dış etkenlerin de yine üzerinde durulması önem taşımaktadır. Bu etkenler, sosyal değer ve normlar, kurumsal kısıtlamalar, baskı ve çıkar grupların eylemleri, gazetecilerin mesleki rutinleri, ideolojik veya politik yönelimleri, siyasal iktidar ve bürokratik baskılar biçiminde özetlenebilir. Bu etkilerin sonuçları da olumlu ve olumsuz açılardan değerlendirilmelidir.

Haber Çerçeveleme

Çerçeveleme kuramı, etki ve ikna çalışmalarında tutum geliştirme, kanaat oluşturma araştırmalarından kaynağını almıştır. Çerçeveleme araştırmalarında iki temel yaklaşımdan bahsedilmektedir, bunlardan birincisi çerçevelerin toplumsal söylemi nasıl oluşturduğu ve gazetecilerin kullandıkları çerçeveleri nasıl belirlediği diğeri ise haberdeki çerçevelemenin izleyiciyi nasıl etkilediğine odaklanmaktadır.² Çerçeveleri kültürün parçaları biçiminde kabul eden Goffman, bunların “*çeşitli yollarla kurumsallaştığını ve dışsal olarak bireyi konumlandırıdıklarını*” ifade etmektedir.³ Erving Goffman, bir çerçevenin anlamının örtük kültürel kökleri olduğunu varsayar ona göre, bir toplumun kültürel bağlamları da çerçeve oluşturabilir, Medya çerçevesi de belirtilen kültürel bağlamlardan bağımsız değildir bu durum “*kültürel katılım*” veya “*anlatı sadakati*” olarak tanımlanmıştır. Kültürel bağlamlar gözetilerek oluşturulan çerçevelerle toplumun içerikle daha kolay bağ kurması sağlanmaktadır.⁴

Çerçeveleme kavramını Erving Goffman’ın 1974’te yaptığı “Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience” adlı çalışmasından kaynaklanmaktadır. Goffman, çerçeve fikrini, kişilerin ya da grupların olayları, “*yerleştirmesine, algılamasına, tanımlamasına ve etiketlemesine*” izin veren “*yorum şemalarını*” ifade edecek biçimde kullanmıştır.

Çerçeveleme kavramı ile iletişim sürecine odaklanılmaktadır. Çerçeveleme yaklaşımına göre iletişim iki yönlü işlemektedir: çerçeve kurma, uzun sürelerde kültürel etkiler ile gerçekleşir ve çerçeve belirleme medya tarafından olay ya da durum-

² David H. Tewksbury and Dietram A. Scheufele, “News Framing Theory and Research”, *Media Effects: Advances in Theory and Research*, der., Bryant Jennings ve Mary Beth Oliver, London: Routledge, 2009, s.21.

³ Elif Küçük Durur, “İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı ve Haberin Çerçevesi”, *Atatürk İletişim Dergisi*, 2/2 (2011), s.24.

⁴ Erving Goffman, *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*, Massachusetts, Cambridge: Harvard University Press, 1974, s.21.

ları aktarmak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla çerçeveleme çift yönlü, dinamik bir süreç olarak da düşünülmelidir. Entman, çerçeveleri, kaynak, Mesaj (metin), hedef ve kültürü de kapsayacak biçimde ele almaktadır. Bu tanımda medya çerçevelerinin kişilerin kültürel birikimi, eğilimleri arasındaki etkileşime gönderme yapmaktadır. Bu bağlamda haber çerçeveleri, durumlar ve olaylar hakkında alınan bilgiyi, bu bilginin nasıl anlaşılacağını ve yorumlanacağını etkileyebilmektedir. Çerçeveler yayınlanan içeriğin bütünü ile ilgili bir kavramdır, diğer bir deyişle metnin içeriği, görseller, grafikler, videolar vb. içeriğin tüm detayları çözümlenmeye dahil edilmektedir.⁵

Scheufele ve Tewksbury, “çerçevelemenin bir meselenin haber metinlerinde biçimlendirilme şeklinin izleyicilerin algılamalarını etkileyebileceği varsayımına dayanıldığını” ifade etmektedir. Bir olayı açıklamak için bu konuda kullanılan yöntem genellikle kişinin yorumuna (çerçeveye) dayanmaktadır. Birisi gözünü hızla kapatıp açarsa bu hareket, fiziksel çerçeve olarak gözleri kırpıştırma veya sosyal çerçevede göz kırpması olarak yorumlanabilir. Gözlerin hızlıca kapatılıp açılması (kırpıştırma) göze yabancı bir cismin nedenine bağlanabilirken göz kırpması, gönüllü ve anlamlı bir eylem olarak değerlendirilebilmektedir. Özetle, çerçeveleme, bir konu ya da durumun toplumsal düzeyde nasıl anlaşıldığına, sonrasında geliştirilen tutum ve davranışlara ve sonuç olarak konu ya da durumla ilgili karar ve eylem sürecine atıfta bulunmaktadır.⁶

Fiske ve Taylor, insanların mümkün oldukça az düşünme eğiliminde olduklarını savunmaktadır; bu durumu da “bilişsel cimrilik” olarak kavramsallaştırmaktadır.⁷ Bu yaklaşım açısından çerçeveleme bireylerin doğrudan ilgi alanlarına girmeyen konularda edindikleri bilgiyi nasıl anlamlandıracakları ve yorumlayacakları konusunda şemalar sunmaktadır.

Snow ve Benford, uygun çerçeveler oluşturduğunda, toplumdaki büyük ölçekli değişikliklerin çerçeveleme yoluyla gerçekleşebileceğini öne sürmektedir. Bütünlüklü ve sağlam çerçeveleme için Snow ve Benford üç temel öneride bulunmuştur: Bir sorunun tanımlanması ve sorumluların belirlenmesi (teşhis çerçevesi), çözüm önerilerinin sunulması ve yöntem belirlenmesi (prognostik çerçeveleme), eyleme geçiren çerçeveleme (motivasyonel çerçeveleme).⁸

Küresel İklim Değişikliği Kavramı

Küresel iklim değişikliği kavramı ve ardından hava olayları konusunda bir duyarlılığın ve iklim aktivizminin 1970’lerde gelişmeye başladığı söylenebilir. 1969’da dünyada yaşanan çevre sorunlarına dikkat çekmek amacıyla San Francisco’da gerçekleştirilen UNESCO Dünya Konferansı’nda Dünya Günü kutlanması önerilmiş; Dünya Günü bahsedilen amaçla ilk kez 22 Nisan 1970’de kutlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Meteoroloji Örgütü’nün (WMO) 1988’de iş birliğiyle düzenlenen “Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli”nde (IPCC) insan faaliyetlerinin yol açtığı ısınmanın iklim etkileri ortaya

⁵ Bertram T. Scheufele, “Framing-Effects Approach: A Theoretical and Methodological Critique”, *Communications*, 29/4 (2004), s.412.

⁶ Tewksbury and Scheufele, “News Framing Theory and Research”, s.25.

⁷ Susan T. Fiske ve Shelley E. Taylor, *Social Cognition: From Brains to Culture*, New York: McGraw-Hill, 1983.

⁸ David A. Snow ve Robert D. Benford, “Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization”, *International Social Movement Research*, 1 (1988), s.203.

konulmuştur. Bunu takiben gerçekleşen Rio de Janeiro’da 1992 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler (BM) Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda imzaya açılan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesi [BMİDÇS (*United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC*)] uluslararası anlamda ilk ve en önemli adım sayılmaktadır. Bu sözleşme ile amaçlanan insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının iklim üzerindeki olumsuz etkilerini önlemeye çalışmaktır.⁹

Sözleşmeye taraf ülkeler, sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik ormanları, okyanusları, gölleri vb. koruyarak tedbirler almak, araştırma-geliştirme konusunda iş birliği yapmak konusunda teşvik etmektedir. İklim konusunda uluslararası anlamda Rio Deklarasyonu, Kyoto Protokolü, Paris İklim Anlaşması, Küresel Gençlik İklim Eylem Bildirgesi dönüm noktaları olarak kabul edilmektedir. Bu gelişen toplumsal normlar ve değerler doğrultusunda, iklim değişikliğine ilişkin yerel, ulusal ve uluslararası iklim aktivizm güçlenmektedir. Yakın dönemde Halkların İklim Yürüyüşü ve Küresel İklim Grevi, dünya çapında önemli farkındalık yaratan tepkilere dönüşmüştür. İsveçli genç bir aktivist olan Greta Thunberg, dünyanın birçok ülkesinde de etkili yapılanmalara sahip Fridays for Future girişimini kurmuştur. Bu girişimin yanı sıra birçok farklı aktif iklim hareketi bulunmaktadır.¹⁰

Kişilerin karar verme ve eyleme geçme süreçleri, inanç ve değerler ile normatif kurallar gibi birçok farklı etken tarafından belirlenmektedir. İklim krizi konusunda da bireysel motivasyon, kolektif eylemin üzerine inşa edildiği temeli teşkil etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde yürütülen bir araştırmanın sonuçlarına göre bireyler, bir halk sağlığı ya da yerel bir bağlam çerçevesi kullanıldığında iklim değişikliği politikalarını destekleyen davranışlara yönelimlerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir.¹¹

İklim değişikliği, dünya ve canlıların yaşamı üzerindeki antropojenik etkiler nedeniyle ahlaki bir sorun olarak da değerlendirilebilmektedir. Bununla birlikte *Nature Climate Change* dergisinde Markowitz ve Shariff, iklim değişikliğinin insanın ahlaki yargı sistemine getirdiği, zorluğu vurgulamaktadır:

1. İklim değişikliğinin soyut doğası, iklim değişikliğinin anlamlandırılmasını zorlaştırmaktadır.
2. İnsan ahlaki yargı sistemi, kasıtlı ihlallere tepki verirken kasıt olmayan eylemler konusunda benzer tepkiler gözlenmemektedir.
3. Antropojenik iklim değişikliği kişilerde kendini savunma refleksi doğurabilmektedir.
4. Kesin bilgilerin olmaması ve sonuçların sürece yayılması iyimserlik yaratmaktadır.
5. İklim eyleminin siyasallaşması: İklim değişikliğinin siyasallaşması ideolojik kutuplaşmayı beslemektedir.¹²

⁹ İzzet Arı, *İklim Değişikliği ile Mücadelede Emisyon Ticareti ve Türkiye Uygulaması*, Ankara: DPT Uzmanlık Tezleri Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2010, s.2.

¹⁰ Mehmet Öztürk ve Arzu Öztürk, “BMİDÇS’den Paris Anlaşması’na: Birleşmiş Milletler’in İklim Değişikliğiyle Mücadele Çabaları”, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12/4 (2019), s.536.

¹¹ Anne K. Armstrong, Marianne E. Krasny ve Jonathon P. Schuldt, *Communicating Climate Change: A Guide for Educators*, Ithaca, NY: Comstock Publishing Associates, 2019, s.131.

¹² Ezra Markowitz and Azim Shariff. “Climate Change and Moral Judgment”, *Nature Climate Change* 2/4 (2012), s.245.

İklim krizi ile ilgili mesajlar, aktivistler tarafından yaygın olarak, karamsar ve korku ile çerçevelenmesi nedeniyle kanıta dayalı mesajların da reddedilmesine yol açabileceği endişesi ile karşılanmaktadır.¹³ Araştırmalar, somut çözümler, stratejiler, hedefler ve taktikler sunan prognostik çerçevelemenin, motivasyonel çerçeveleme ile birleştiğinde, insanları harekete geçirmede en etkili yöntem olduğunu göstermektedir.¹⁴

İklim krizi üzerine hazırlanan haberlerde eyleme yöneltmenin önde gelen amaçlar arasında bulunması da bu konuda sonuç odaklı girişimlerin hızlı benimsenmesi ve uygulanması konusunda katkı sunacaktır.

Araştırma ve Analiz

Daha önce detaylıca açıklandığı üzere bu çalışmada, haberde çerçeveleme ve içeriklerin nasıl yapılandırıldığı belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çerçeveleme çalışmalarında en önemli aşamayı kullanılacak çerçevelerin belirlenmesi oluşturmaktadır. Önceki çalışmalardan hareketle, “çatışma” (*conflict*), “insan ilgisi” (*human interest*), “sorumluluk yükleme” (*attribution of responsibility*), “ahlak” (*morality*) ve “ekonomik sonuçlar” (*economic consequences*) çerçeveleri tespit edilmiş ve bu çalışmada toplanan verilerin yorumlanması amacıyla kullanılmıştır.¹⁵

Çatışma çerçevesi, olaya taraf kişi, kurum veya ülkeler arasındaki ihtilafları göstermektedir. İnsan ilgisi çerçevesinin kurulabilmesi için kişilerin hayatlarından duygusal dramatik detaylara metinde yer verilmektedir. Sorumluluk yükleme, konunun ortaya çıkma nedenini ya da çözüm sorumluluğunu kişilere, gruplara, ülkelere yükleyerek oluşturulmaktadır. Ahlak çerçevesi, metinde, dini ilkeler ya da ahlaki kurallara atıf yapılarak anlatımın kurulmasını içermektedir. Ekonomik çerçeve, olay ya da durumun yaratacağı ekonomik sonuçlara bağlı açıklanmasını içermektedir. Bu çalışma kapsamında haber çerçeveleri belirlenirken yukarıda açıklanan beş çerçeve “ekonomik sonuçlar”, “insan ilgisi”, “çatışma”, “sorumluluk yükleme”, “ahlak” dikkate alınmıştır.¹⁶

Bu çalışma için 14 Mart-14 Nisan 2022 tarihleri arasında 2 farklı çevrimiçi ana akım haber sitesinde yayınlanan 20 haberden oluşan bir örneklem grubu üzerinde çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda arşiv taraması sonucu ulaşılan haberlerin internet haber sitelerine göre dağılımı görülmektedir. www.milliyet.com.tr sitesinde bulunan bir haber içeriği incelenen kategoriye uygun olmadığı için toplamda 20 haber incelemeye dâhil edilmiştir.

Tablo 1. Haber Dağılımları

İnternet Haber Sitesi	Haber Sayısı
https://www.ntv.com.tr	10
https://www.milliyet.com.tr/	10

İncelemeye dahil edilecek haberlere ulaşmak için öncelikle taranan 2 sitenin site

¹³ Matthew Feinberg ve Robb Willer, “Apocalypse Soon?: Dire Messages Reduce Belief in Global Warming by Contradicting Just-World Beliefs”, *Psychological Science*, 22/1 (2011).

¹⁴ Snow and Benford, “Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization”, s.201.

¹⁵ Duygu Saraç Çeliker, “Domuz Gribi Haberlerinde Çerçeveleme: Hürriyet Gazetesi Örneği”, *Global Media Journal TR Edition*, 8/16 (2018), s.165.

¹⁶ Patti M. Valkenburg, Holli A. Semetko ve Claes H. De Vreese, “Framing European politics: A content analysis of press and television news”, *Journal of Communication*, 50/2 (2000), s.95-96.

içi arama butonu kullanılarak “iklim” anahtar kelimesi ile tarama yapılmıştır. Tarama sonucu ulaşılan haberler arasından iklim krizi ve iklim değişikliği içeriği üzerine kurulanlar örnekleme dâhil edilmiştir. Aşağıda incelemeye dâhil edilen haberlerin başlıkları gösterilmiştir.

Tablo 2. Haber Başlıkları

Kaynak	Sıra	Haber Başlıkları
www.milliyet.com.tr	1.	Römorkörde sıfır emisyon hedefi
	2.	Bisikletli gezginleri Türkiye'ye ulaştıracak hatta proje aşaması tamamlandı
	3.	İklim değişikliğinin 'ekonomik' etkileri
	4.	Dünyada nükleer santral yatırımları hız kazandı
	5.	Metan emisyonlarında korkutan gelişme
	6.	AB'den hava kalitesine 2.2 milyar euro destek
	7.	Dünya 2100'e kadar 3.2 derece ısınacak
	8.	Son dakika: Meteoroloji uyardı! Saatteki hızı 90 kilometreyi bulacak
	9.	İklim zirvesine bisikletle gitti
	10.	İklim Değişikliği Baş Müzakerecisi Birpınar: Atığa yatırım yapmalıyız
www.ntv.com.tr	1.	İklim krizi: Şili'de su karneyle verilecek
	2.	Zirai don sonrası fındıkta rekolte düşüşü bekleniyor
	3.	İklim krizi: Metan gazı seviyesi üst üste ikinci yıl rekor kırdı
	4.	Arktik deniz buzu son 44 yılın en düşük seviyesinde: Küresel deniz seviyeleri 3 metre yükselebilir
	5.	İklim değişikliği nedeniyle bitkiler de göç ediyor: Karadeniz'de Akdeniz bitki örtüsü görülebilir
	6.	İklim bilimcilerden küresel ısınma ultimatomu: Ya şimdi ya da asla
	7.	Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar: IPCC'nin raporu iklim değişikliğine dair ciddi bir uyarı
	8.	NASA felaketin görüntülerini paylaştı: Antarktika'da Kadıköy'ün otuz katı büyüklüğünde bir alan tamamen eridi
	9.	Türkiye 2053 vizyonu doğrultusunda geleceğini planlıyor: İlk iklim şurası gerçekleştirildi
	10.	Kutuplar için 'benzeri görülmemiş olaylar' uyarısı

İncelemeye dâhil edilen haberler değerlendirilirken haber metinlerinin temel özelliklerinden anlaşılabilirlik ilkesinin sağlanamadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle haber metinlerinin de analiz edilmesi çalışmanın temelini oluşturan çerçevelerin tespit edilmesine yönelik çalışmayı destekleyeceği düşüncesi ile çalışılan örnekleme içerik analizi de uygulanmıştır. Haber metinlerinin analizinde metinler, haber metninin temel niteliklerine göre değerlendirilmiştir. Metinlerde güncel, gerçek, ilginç, önemli ve anlaşılır olması nitelikleri sorgulanmıştır. Haber içeriklerinde ayrıca kullanılan kaynaklar ve habere konu olan kişi ve kurumlar da belirlenmesi iklim haberlerinde bilginin kaynağının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.¹⁷

¹⁷ Atilla Girgin ve Seçil Özay, *Haber Yazmak*, İstanbul: Der Yayınları 2013, s.26.

www.milliyet.com.tr sitesinde yayınlanan haberlerin incelemesi “Römorkörde sıfır emisyon hedefi”, “Bisikletli gezginleri Türkiye’ye ulaştıracak hatta proje aşaması tamamlandı”, “Dünyada nükleer santral yatırımları hız kazandı” Başlıklı haberler metinde yer bulan temalar açısından değerlendirildiğinde ekonomi içeriğine dahil edilmesi gerektiği görülmektedir.

“Römorkörde sıfır emisyon hedefi” haberinde deniz araçları üreten bir firmanın filosundaki römorkörleri Uluslararası Denizcilik Örgütü’nün hedefi doğrultusunda çevre dostu üretime yönelmesi konu edilmiştir. Haber girişinde yer alan “Deniz taşımacılığı yapan firmalar Uluslararası Denizcilik Örgütü’nün 2050 yılına kadar emisyonları azaltma hedefi nedeniyle alternatif yakıtlara yöneliyor. Bu kapsamda deniz araçları inşa eden Uzmar da çevre dostu üretime odaklandı.” paragrafında metnin devamında okura ne anlatılacağını açık biçimde ortaya konulması dolayısıyla haber girişinde uygulanması gereken temel unsurlar gözetilerek kurgulanmıştır. Metinde, bilgiler “Uzmar Denizcilik Yönetim Kurulu Başkanı A. Noyan Altuğ’dan edinildiği anlaşılmakta ve haber metnindeki bilgiler de kaynağın ifadeleri ile aktarılmaktadır. Haberin kaynağının belirtilmesi haber metninin gerçek olduğuna dair kanıt olarak kabul edilebilir. Haberde, haberi hazırlayan muhabirin adı bulunmaktadır.

“Bisikletli gezginleri Türkiye’ye ulaştıracak hatta proje aşaması tamamlandı” haberinde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın Avrupa Bisiklet Ağı’na (EuroVelo) bağlanacak “Anadolu Koridoru” projesi konusunda bilgi aktarılmaktadır. Haber, “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Hava Yönetimi Dairesi Başkanı İrde Gürtepe, Avrupa Bisiklet Ağı’na (EuroVelo) bağlanacak, Edirne’den Kayseri’ye uzanacak 1700 kilometrelik ‘Anadolu Koridoru’ bisiklet yolunun proje uygulamalarının tamamlandığını, İstanbul’dan Antalya’ya kadar kıyı şeridini kapsayan 1465 kilometrelik ‘Kıyı Koridoru’ yolu ilgili de çalışmaların sürdüğünü söyledi.” spotu ile başlamaktadır. Spotta kaynak belirtilmesi haber metni temel tekniği ile örtüşmektedir. Metnin devamında da cümleler açık ve anlaşılır biçimde kurgulanmıştır. Haber metninde hazırlayan muhabirlerin isimleri bulunmaktadır.

“İklim değişikliğinin ‘ekonomik’ etkileri” başlıklı metin BM Global Compact (UNGC) Yönetim Kurulu Üyesi ve Çevre Çalışma Grubu Eş Başkanı Servet Yıldırım tarafından kaleme alınan bir değerlendirme metnidir. Metinde küresel iklim değişikliğinin sebep olduğu hava olaylarının ekonomik etkileri ağırlıklı olarak ele alınmaktadır.

“Dünyada nükleer santral yatırımları hız kazandı” başlıklı metin, haber ajansı mahreci ile okura iletildiği görülmektedir. Haberin spotu, “Dünyadaki enerji fiyatları ve iklim değişikliği mücadelesi nükleer santral yatırımlarına hız kazandırdı. İngiltere de açıkladığı yeni enerji güvenliği stratejisinin merkezine nükleer enerjiyi aldı. İngiltere’nin yeni ‘Enerji Güvenliği Stratejisi’ne göre, 2050 yılına kadar ülke için öngörülen elektrik talebinin yaklaşık yüzde 25’inin nükleer enerjiden elde edilmesi hedefleniyor.” ifadeleri ile başlıyor. Spot değerlendirildiğinde bilgi kaynağının belirsizliği dikkat çekmektedir. “Dünyadaki enerji fiyatları ve iklim değişikliği mücadelesi nükleer santral yatırımlarına hız kazandırdı.” yargı bildiren bu cümlede haber metinlerinde güvenilirliğin temel unsuru kabul edilen kaynak belirtilmemiştir. Kaynak belirtme konusunda haber metninin devamında da belirli kaynaklara atıf bulunmadığı görülmüştür. Metinde rastlanan kaynaklar “uzman-

lar”, “Hükümetler arası İklim Değişikliği Panelinin (IPCC) hafta başlarında yayınlandığı iklim değişikliği ile mücadeleye ilişkin raporu”na atıf yapılarakrüzgar ve güneş enerjisinin yanı sıra ‘enerjide güvenilirliği ve kaynak yeterliliğini sağlamak için’ nükleer gibi sağlam ve kesintisiz enerji kaynaklarının gerekli olduğu yer aldı.” cümlesi aktarılmıştır. Cümlede tırnak içinde kullanılan ‘enerjide güvenilirliği ve kaynak yeterliliğini sağlamak için’ rapordan aktarılan bu ifade ile mi sınırlı olduğu konusunda metnin anlaşılabilirliğini olumsuz etkilemektedir. Dünya Nükleer Birliği Direktörü Sama Bilbao y León, Uluslararası Atom Enerji Ajansı (IAEA) da haber metninde bilgi aktarılan kaynaklar arasında yer almıştır. Haber metinlerinde farklı kaynaklardan doğrulatılmış bilgi aktarımı önem taşımaktadır. Fakat metin bağlam bütünlüğünün bulunmadığı metinde nükleer enerjinin desteklenmesi gerektiği ana tema olarak sunulmaktadır.

“Metan emisyonlarında korkutan gelişme” başlıklı haberde BM Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli’nde yayınlanan rapor kaynak olarak kullanılmıştır. Haber metninin CNN’den alındığı metnin girişinde belirtilmiş. Korku ve endişe unsurunun öne çıkarıldığı metninde, metan gazı salımının hızlı artışı ve yaratacağı sakıncalara vurgu yapılmaktadır. Metnin Dış Haberler Servisi tarafından kurgulandığı görülmektedir.

“AB’den hava kalitesine 2.2 milyar euro destek” başlıklı haber Şehirlerde Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve Kamuoyu Farkındalığının Artırılması (CityAir) Projesi’nin kapanışı ana temasında kurgulanmıştır. Metinde AB tarafından finanse edilen Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen, hava kalitesine yönelik çalışmalar hakkında bilgiler Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AB Yatırımları Daire Başkanı ve IPA Türkiye Direktörü İsmail Raci Bayer’in açıklamalarına dayanılarak aktarılmıştır. Haberde muhabir ismi belirtilmemiş fakat “Ankara Milliyet” mahreci ile haberin Milliyet Ankara Bürosu tarafından hazırlandığı belirtilmiştir.

“Dünya 2100’e kadar 3.2 derece ısınacak” www.milliyet.com.tr’ de yer alan bir diğer haber. Hazırlayanın belirtilmediği haberde kaynak olarak “BM’nin iklim krizine ilişkin raporu” kullanılmıştır. Haberde bilgi aktarılan diğer kaynaklar “araştırmacılar”, “IPCC raporunun baş yazarı, Eindhoven Teknik Üniversitesinde Sosyo-Teknik İnovasyon ve İklim Değişikliği profesörü Heleen De Coninck”in BBC’ye yaptığı açıklama olarak gösterilmiştir.

www.milliyet.com.tr’de gerçekleştirilen taramada ilgili kategoride “Son dakika: Meteoroloji uyardı! Saatteki hızı 90 kilometreyi bulacak” başlığıyla Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nden yapılan açıklamaya dayanılarak Batı Karadeniz Bölgesi’nde fırtına beklendiği uyarısı haberleştirilmiştir. Metnin devamında İzmir Valiliği tarafından “motosikletli kurye, motosiklet ve elektrikli scooterların” trafiğe çıkışının yasaklandığı “İzmir’de Motosikletli Kurye, Motosiklet ve Scooter’a Kuvvetli Rüzgar Engeli” ara başlığı ile verilmiştir. “44 İl İçin ‘Sarı’ Uyarı” kullanılan bir başka ara başlık. Bu ara başlığın altında aktarılan bilgide uyarının kim tarafından yapıldığı belirtilmemiştir. Haber metninin devamında, “Nevşehir Valiliği’nden Uyarı” ara başlığı bulunmaktadır. Bu başlık altında Nevşehir valiliğinin açıkladığı uyarı ve önlemlere yer verilmiştir. Haberi hazırlayan bilgisine bakıldığında haberin ajanstan alındığı görülmektedir.

“İklim zirvesine bisikletle gitti” başlıklı haber “Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği (AB) Başkanı Faruk Kaymakçı’nın da aralarında bulunduğu bisiklet

grubu, iklim değişikliğine dikkat çekmek amaçlı Ekonomi ve İklim Değişikliği Zirvesi'ne (EKO İKLİM) bisikletle gitti." spotu ile verilmiş kısa bir metinden oluşmuştur. Haber, Milliyet Ankara tarafından hazırlandığı belirtilmiştir.

"İklim Değişikliği Baş Müzakerecisi Birpınar: Atığa yatırım yapmalıyız" başlıklı haberde ise "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı, İklim Değişikliği Baş Müzakerecisi Mehmet Emin Birpınar"ın geri dönüşümün önemine ilişkin açıklamaları haberde yer bulmuştur. www.milliyet.com.tr'nin de bağlı bulunduğu medya grubunun haber ajansı tarafından hazırlanan haberde muhabir bilgisi de bulunmaktadır.

İncelenen haberlerin toplandığı www.ntv.com.tr sitesinden elde edilen haberlerin ilki "İklim krizi: Şili'de su karneyle verilecek" başlığıyla yayınlanmıştır. Haberde 11 fotoğraf ve 7 fotoğrafın altında en fazla 3 cümleden oluşan metinler bulunmaktadır. Haberde kaynak olarak "Şili'nin başkenti Santiago'da yetkiler" ve "şehrin valisi Claudio Orrego'nun düzenlediği basın toplantısı" olarak belirtilmektedir. Haberi hazırlayan ile ilgili bilgi yer almamıştır.

"Zirai don sonrası fındıkta rekolte düşüşü bekleniyor" başlıklı haber, haber ajansı mahreci bulunmaktadır. Haber üç cümlelik spot, fotoğraf ve iki cümleden oluşan metin ile yayınlanmıştır. "Fındık kabuğu "aktif karbon" üretimiyle ekonomiye kazandırılacak" başlığı ile yeni bir habere yönlendirme yapılmaktadır.

"İklim krizi: Metan gazı seviyesi üst üste ikinci yıl rekor kırdı" başlıklı haberde kaynak olarak "Ulusal Okyanus ve Atmosfer İdaresi (NOAA), küresel ısınmanın son durumu ile ilgili raporu"na dayandırılmaktadır. Haberi hazırlayan ile ilgili bilgi bu haberde de yer almamıştır. İçerik, altı büyük fotoğraf, altında bir ya da üç cümlelik metinler ile hazırlanmıştır.

"Arktik deniz buzu son 44 yılın en düşük seviyesinde: Küresel deniz seviyeleri 3 metre yükselebilir" başlıklı haberde kaynak olarak "bilim insanları", "Araştırmacılar" ve son paragrafta "BAS'ta okyanus-buz modelleyicisi ve çalışmanın baş yazarı olan Dr. Kaitlin Naughten" "Geophysical Research Letters adlı bilimsel dergide yayımlanan çalışmanın bulguları" kaynak olarak belirtilmiş olmasına karşın metinde konuyla ilgili bilgiler anlaşılır biçimde kurgulanmamıştır. *Geophysical Research Letters*'da yer alan çalışmanın sonuçlarıyla ilgili ".....dünyanın dört bir yanındaki uydulardan, gemilerden, uçaklardan ve hava istasyonlarından alınan milyarlarca ölçüm kullanılarak bilgisayar tarafından oluşturulan analizlere dayanıyor." Açıklamasına yer verilmiş fakat detaylı bilgi verilmediği gözlenmiştir. Haberde 7 fotoğraf ve 14 tablo bulunmaktadır. Bu haberde ayrıca "Küresel Deniz Seviyelerinde 3 metre Yükselme Olabilir", "İnsan Faaliyetlerinin Etkisi", "Kuzey Kutbu'nda Anormal Sıcaklıklar", "Birçok Şehir Yok Olabilir" ara başlıkları kullanılmıştır.

"İklim değişikliği nedeniyle bitkiler de göç ediyor: Karadeniz'de Akdeniz bitki örtüsü görülebilir" başlıklı haber, Anadolu Ajansı'ndan alınmıştır. Haberde 3 fotoğrafa yer verilmiştir. Konu ile ilgili, İTÜ Ekoloji ve Evrim Ana Bilim Dalı, Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Demet Biltekin'in görüşüne başvurulmuş. Metinde "Babadağ Akçaağacı Tehlikede", "Bitki Göçünün Etkileri Belki 100 Yıl Sonra Göreceğiz", "Ağaçlarla Birlikte Kuşlar da Göç Ediyor" ara başlıkları kullanılmıştır. Haber Anadolu Ajansı tarafından hazırlanmıştır.

“İklim bilimcilerden küresel ısınma ultiyatomu: Ya şimdi ya da asla” başlıklı haberde kaynak olarak “dünyanın önde gelen iklim bilimcilerin yayınladığı rapor”, “BM'nin Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli”, “IPCC Çalışma Grubu Eşbaşkanı Jim Skea”nın raporda yer alan açıklaması ve “IPCC Başkanı Hoesung Lee” karşımıza çıkmaktadır. İçerikte 8 fotoğraf yer almıştır. Haberi hazırlayan muhabir hakkında bilgi bulunmamaktadır.

“Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar: IPCC'nin raporu iklim değişikliğine dair ciddi bir uyarı” başlıklı haberin de hazırlayanı belirtilmemiş. Haberin temasını “Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) yayınladığı yeni rapor” hakkındaki değerlendirmeleri üzerine kurulmuştur. Metin rapordan özetlenerek hazırlanmıştır. “Rapordaki Bulgular Korkutucu”, “Raporda İklim Değişikliğine Uyum Sağlamaya Ayrı Bir Önem Veriliyor, Önlemlerimizi aldık almaya devam edeceğiz” ara başlıkları kullanılmıştır.

“NASA felaketin görüntülerini paylaştı: Antarktika'da Kadıköy'ün otuz katı büyüklüğünde bir alan tamamen eridi.” “Amerikan Uzay ve Havacılık İdaresi (NASA) ile Avrupa Uzay Ajansı (ESA) tarafından paylaşılan uydu fotoğrafları”, “bilim insanları”, “Amerikan Uzay ve Havacılık İdaresi (NASA) ve Woods Hole Oşinografi Enstitüsü'nde dünya ve gezegen bilimcisi olan Dr. Catherine Colello Walker”, “Minnesota Üniversitesi'nde bir buzulbilimci ve yardımcı araştırma profesörü olan Peter Neff” haberin kaynağı olarak gösterilmektedir. Haber spotunun hemen devamında fotoğraf ve fotoğraftan sonra ilk ara başlık “Sıcaklık Mevsim Normallerin 40 Derece Üstüne Çıktı” kullanılmış. Bir diğer ara başlık “Çok Hızlı Bir Şekilde Yok Oldu” ara başlığı kullanılmış ve sekiz fotoğrafa yer verilmiştir. Bu içerikte de metinler fotoğraf altı bir ile üç arası cümleden oluşmaktadır.

“Türkiye 2053 vizyonu doğrultusunda geleceğini planlıyor: İlk iklim şurası gerçekleştirildi” başlıklı içeriğin metni Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı İklim Değişikliği Başmüzakerecisi Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar'ın Türkiye İklim Şurası üzerine değerlendirmelerini aktarmak amacıyla hazırlanmıştır. “İki Aylık Şura Süreci Nasıl Gerçekleştirildi”, “Şura Çıktıları”, “Sıra İklim Kanunu, Ulusal Katkı Beyanı ve Uzun Dönemli İklim Değişikliği Stratejisinde” ara başlıkları kullanılmış. Haberi hazırlayanın kim olduğu ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.

Kutuplardaki ısınmanın etkilerinin işlendiği “Kutuplar için 'benzeri görülmemiş olaylar' uyarısı” başlıklı haberi hazırlayan belirtilmemiş. Haber kaynağı olarak spotta “bilim insanları” son paragrafta ise “Pennsylvania Eyalet Üniversitesi'ndeki Dünya Sistem Bilim Merkezi direktörü Michael Mann” gösterilmiştir. İçerikte beş fotoğraf kullanılmış, metinler fotoğrafların altına beş cümleyi geçmeyecek biçimde yerleştirilmiştir.

Haberler içerikleri açısından ele alındığında www.milliyet.com.tr'de ulaşılan haberlerin sadece birinde muhabir ismi bulunmamaktadır. İkisinde haber ajansından alındığı görülmektedir. “Milliyet dış haberler” ve “Milliyet Ankara” mahreçleri ile yayınlanan üç haberin de muhabir belirtilmemekle birlikte kurum içinde hazırlanmıştır. Bir metin haber formunda kurgulanmamış, yazar adı verilmiştir. Üç haberde, muhabir ya da haberi hazırlayan ile ilgili bilgiye rastlanmamıştır. Bu mecrada yedi haberde belirli kaynaklara atıfta bulunulduğu görülmüştür. Haberde kaynağın açık belirtilmesi metnin güvenilirliğini sağlamak açısından önem taşımaktadır.

www.ntv.com.tr sitesinden alınan haberler değerlendirildiğinde iki haberin ajans-tan alındığı belirtilmiş diğer haberler de muhabir ya da hazırlayan ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Haberde kaynak kullanılmış ve belli isimlere atıf yapılmakla birlikte referans olarak başvuru kaynaklar Türk kamuoyunca tanınmamaktadır. Bu durum içeriklerin Türkiye’deki okur açısından güvenilirliğini azaltabileceği gibi konuya yönelik ilgisini de olumsuz etkileyebilmektedir.

Haberin gerçeklik ve güvenilirliğinin temel unsurlarından olan kaynak haberde yer alan ifadelerin gerçekliğini ve önemini vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca ilgili kamuoyu tarafından tanınan ve güvenilir kabul edilen kaynakların haberde kullanılması haber metnini okuyucu açısından daha ilginç kılmaktadır.¹⁸

Haber çerçevelerini belirlemek amacıyla ise haberlerin ilgili kategorilere göre değerlendirilebilmesi için Semetko, Valkenburg ve De Vreese (2000)’un “Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News” adlı makalelerinde geliştirdiği ölçekte yer alan sorulardan yararlanılmıştır. Buna göre haberlerin çerçevelerini belirlemek için aşağıdaki sorular haberlere yöneltilerek bir okuma yapılmış ve sonuçlar tabloda gösterilmiştir.

Sorumluların sorunu hafifletme ya da çözme yeteneğine sahip olduğu vurgusu, milliyet.com.tr’de yedi haberde kullanılmışken ntv.com.tr’de iki haberde, karşı-mız çıkmaktadır. *İçerikte sorun ya da durumdan sorumlu yetkililerden bahsediliyor mu?* milliyet.com.tr’de dört haberde kullanılmışken ntv.com.tr’de üç haberde; *İçerik sorun ya da duruma yönelik çözümler-öneriler içeriyor mu?* milliyet.com.tr’de dokuz haberde kullanılmışken ntv.com.tr’de dört haberde; *İçerik, sorun ya da durumla ilgili acil eylem çağrısı içeriyor mu?* milliyet.com.tr’de bir haberde kullanılmışken ntv.com.tr’de dört haberde kullanılmıştır.

İnsan İlgisi çerçevesine İçerikte insan hikâyesi ya da insan yüzleri kullanılmış mı? sorusu milliyet.com.tr’de bir haberde gözlenmiştir.

Tablo 3. Haber Çerçeveleme Kategorileri

Çerçeve	Sorular	Haberler																				
		Milliyet Haberler										NTV Haberler										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Sorumluluk	Sorumluların sorunu hafifletme ya da çözme yeteneğine sahip olduğu vurgusu	+			+	+	+	+													+	+
	İçerikte sorun ya da durumdan sorumlu yetkililerden bahsediliyor mu?	+	+			+		+						+							+	+
	İçerik sorun ya da duruma yönelik çözümler-öneriler içeriyor mu?	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+								+	+
	İçerik, sorun ya da durumla ilgili acil eylem çağrısı içeriyor mu?							+													+	+

¹⁸ Girgin ve Özyay, *Haber Yazmak*, s.108-109.

Çatışma çerçevesinde her iki yayında da İçerikte siyasal aktörler, kişiler, gruplar, ülkeler arasında sitem, şikâyet içeren bir bilgi aktarılmış mı? Sorusuna karşılık gelecek biçimde birer kez kullanılmıştır.

Ahlak çerçevesi incelenen dönemde yer alan haberler açısından her iki yayında da rastlanmamıştır.

Ekonomi çerçevesi kapsamındaki sorular milliyet.com.tr’de yer alan ve incelemeye dahil edilen dönemdeki haberlerde yoğun rastlanırken ntv.com.tr’den seçilen örnek grubunda İçerikte, mali kayıplar ya da kazançlardan bahsediliyor mu? Sorusunda bir kez rastlanmıştır.

Sonuç

Çerçeveleme, siyasal ve toplumsal karar verme ve eyleme geçme, tutum ve kanaat oluşturma gibi süreçler üzerinde etki etmektedir. İklim krizi dünyayı topyekün etkileyen ve ortak eyleme geçmeyi gerektiren bir tehdit oluşturmaktadır. Bu açıdan birçok farklı aracın yanında haber medyasının da bu konuda kitlelerin sağlıklı karar alabilmesine katkı sunması önem taşımaktadır.

İklim krizi konusunda hazırlanan haberlerin bu karar alma ve eyleme geçme süreçlerini destekleyecek biçimde kamuoyu ilgisine yönelik, bilgilendirici içerikler olarak kurgulanması beklenmektedir. Bu çalışmada haber içeriklerinin hayati önemdeki bu konuda kamuoyunun bilgilendirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması noktasında eyleme geçirici biçimde kurgulanmadığı gözlenmiştir.

Yukarıdaki tablolar dikkate alındığında her iki haber sitesinde de incelenen haberlerde sorumluluk çerçevesi yoğun olarak gözlenmiştir. Aynı zamanda yayınına devam eden Milliyet gazetesi ile bağlantılı bulunan milliyet.com.tr sitesinde yer alan haberlerde ekonomik çerçevenin de sık kullanıldığı görülmektedir. Her iki sitede de haber metinlerinde ahlak çerçevesindeki soruları karşılayan içeriğe rastlanmamıştır. Yine her iki sitede de çatışma çerçevesinde birer haberde rastlanmıştır. Basılı bir gazetenin ardılı olan www.milliyet.com.tr’de sorumluluk ve ekonomik çerçeveler yoğun olarak kullanılmıştır. Bir televizyon kanalıyla birlikte faaliyetini sürdüren www.ntv.com.tr’de incelenen haberlerde ise insani ilgi çerçevesine daha sık yer verildiği gözlenmektedir. Haber metinlerinin de insan hikayelerinin anlatılması Iyengar’ın çalışmasından hatırlanacağı üzere epizodik çerçeve olarak değerlendirilmektedir. İnsani ilgi bireyleri Epizodik çerçevelerde, durum bağlantısız bölümler olarak incelenirken rastgele olay veya vaka çalışmasına indirgenmektedir. Buna karşılık, tematik çerçeveler, soruna katkıda bulunan topluluk veya sistem düzeyindeki eksiklikleri tanımlamaya odaklıdır. Bu çalışma çerçevesinde bulgularda elde edilen insani ilgi çerçevesinin çok seyrek kullanılması soruna katkıda bulunan topluluk veya sistem düzeyindeki eksiklikleri vurgulayan haber içeriklerini göstermemektedir. Ayrıca kişiler. Çerçevesinde kurulan haberler magazinel içeriklerin oluşturulmasında yaygın olarak kullanılır. İklim krizi üzerine kurgulanacak haberlerin tematik çerçevede olgusal yaklaşım ile kurulması toplumun bu konuda bilgi sahibi olmasına ve ortak eylem geçebilen bir kamuoyunun yaratılmasına katkı sağlayacaktır.

Kültürel bağlamlar gözetilerek oluşturulan çerçevelerle toplumun içerikle daha kolay bağ kurması sağlanacaktır. Bu çalışmanın kapsamı dışında bulunmakla birlikte değerlendirilmek üzere haberlerden oluşan veri seti baz alınarak haber

metinlerinin amatör biçimde haber uygulaması pratiğine uygun olmayan çevirilerden oluştuğu gözlenmiştir. Çerçevenin hem kurulması ve hem de anlamlandırılması aşamalarında kültürel bağlamlardan bağımsız olmadığı değerlendirilmesinde çevirinin Türkçe'nin ve haber metni kurgusunun temel kurallarına uygun kurgulanması önerilmelidir. Bu şekilde anlaşılır ve açık biçimde hazırlanacak haberler iklim krizi gibi önemli bir konuda hazırlanan haberlere güven ve ilginin artırılması söz konusu olabilecektir. Haber çerçevelerini, gazetecilik gelenekleri, normlar ve haber değerleri gibi temel haber içeriği özellikleri gözetilerek kurulması iklim olayları ile ilgili kamuoyuna doğru ve anlaşılır bilgi aktarılabilmesi için bu alanda çalışan uzman muhabirlerin yetişmesine kurumsal katkı sunulması da bu çalışma kapsamında iklim haberciliği açısından getirilecek bir öneridir. Bu aynı zamanda toplumsal konu ve sorunlara duyarlı kamuoyunun oluşması ve kişilerin iklim sorunları konusunda duyarlılık geliştirmesine katkı sunacaktır.

İklim olayları üzerine Türkiye'de kitle medyasında gerçekleştirilen çerçevelemenin nasıl yapıldığını anlamaya yönelik gerçekleştirilen bu çalışmada incelenen haberlerde; olguya odaklanılmasına karşın haber metninin temel unsuru kabul edilen açık ve anlaşılır metinlerle karşılaşılmamıştır.

www.milliyet.com.tr'de üç haberde muhabirin adı belirtilmiş, üç haber ajans mahreci ile kullanılmış bir haberi hazırlanmasında Milliyet Dış Haberler, iki haberin hazırlanmasında ise Ankara Milliyet ifadeleri ile haberi hazırlayanlar açıkça belirtilmiştir. Sitede sadece bir haberi hazırlayanın kimliği ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Haberde muhabirin imzasının bulunması üretilen içeriğin güvenilirliğinin göstergesidir. www.ntv.com.tr sitesindeki haberlerde ise haberi kimin hazırladığı ile ilgili bilgi genel olarak kullanılmamış sadece iki haberin ajanstan alındığı belirtilmektedir. Bu durum gazetecilik açısından hesap verebilirliğin de ortadan kalkmasına yol açmakta dolayısıyla aktarılan bilgiden kimin sorumlu olduğu bilinmediği için hedef kitle açısından haberin güvenilirliği zedelenmektedir.

Bu değerlendirme haber kaynakları açısından da geçerlidir. Konu ile ilgili, belirli açık kaynaklardan edinilen bilgiler ile hazırlanan haberler temel haber ilkelerine uygun doğrulanmış bilgi içerdiği kabul edilmektedir. Dolayısıyla konunun uzmanı kaynaklardan toplanan haberler güvenilir haber üretimine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma sonucunda Türkiye'de iklim değişikliği ile ilgili haberlerin yoğun olarak ekonomik içeriklerden oluştuğu görülmüştür. Aynı zamanda iklim haberciliğinde çeviri metinlere seçilen örneklem içinde sıklıkla rastlanmıştır. Çeviri metinlerde anlaşılabilirliğin sağlanamadığı da gözlenmektedir. Bu çalışmada incelenen örnek haberler göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'de iklim habercilerinin işlenecek konularla ilgili eğitilmesine ve bu alanda uzman gazetecilerin yetiştirilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Kaynakça

Arı, İzzet. *İklim Değişikliği ile Mücadelede Emisyon Ticareti ve Türkiye Uygulaması*. Ankara: DPT Uzmanlık Tezleri Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2010.

- Armstrong, Anne K., Marianne E. Krasny ve Jonathon P. Schuldt. *Communicating Climate Change: A Guide for Educators*, Ithaca, NY: Comstock Publishing Associates, 2018.
- Feinberg, Matthew and Robb Willer. "Apocalypse Soon?: Dire Messages Reduce Belief in Global Warming by Contradicting Just-World Beliefs". *Psychological Science*, 22/1 (2011): 34-38.
- Fiske, Susan T. ve Shelley E. Taylor. *Social Cognition: From Brains to Culture*. London: Sage, 2013.
- Girgin, Atilla ve Seçil Özay. *Haber Yazmak*. İstanbul: Der Yayınları, 2013.
- Goffman, Erving. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Massachusetts: Cambridge Harvard University Press, 1974.
- Küçük Durur, Elif. "İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı ve Haberin Çerçevesi". *Atatürk İletişim Dergisi*, 2 (2011): 21-31.
- Markowitz, Ezra ve Azim Shariff. "Climate Change and Moral Judgment". *Nature Climate Change*, 2/4 (2012):243-247.
- Öztürk, Mehmet ve Arzu Öztürk. "BMİDÇS'den Paris Anlaşması'na: Birleşmiş Milletler'in İklim Değişikliğiyle Mücadele Çabaları". *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12/4 (2019): 527-541.
- Painter, James ve Susan Joy Hassol. "Reporting Extreme Weather Events". *Research Handbook on Communicating Climate Change*. Der., David C. Holmes ve Lucy M. Richardson. Cheltenham: Edward Elgar, 2020: 182-196.
- Saraç Çeliker, Duygu. "Domuz Gribi Haberlerinde Çerçeveleme: Hürriyet Gazetesi Örneği". *Global Media Journal TR Edition*, 8/16 (2018): 161-185.
- Scheufele, Bertram T. "Framing-Effects Approach: A Theoretical and Methodological Critique". *Communications*, 29/4 (2004): 401-428.
- Snow, David A. ve Robert D. Benford, "Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization". *International Social Movement Research*, 1 (1988): 197-217.
- Tewksbury, David H. ve Dietram A. Scheufele. "News Framing Theory And Research", *Media Effects: Advances In Theory and Research*. Der., Jennings Bryant ve Mary Beth Oliver. London, Routledge, 2009: 17-33.
- Valkenburg, Patti M., Holli A. Semetko ve Claes H. De Vreese. "Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News". *Journal of Communication Research*, 50/2 (2000): 93-109.